

SUUDİ ARABİSTAN KRALLIĞI ve TÜRKİYE CUMHURİYETİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILIKLI İNCELENMESİ*

Mustafa Alper ÇETİN**

ÖZ: Bu araştırma; Suudi Arabistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti sosyal bilgiler programlarının karşılıklı incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Amaç doğrultusunda Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf ve Suudi Arabistan 4., 5., 6., 7., 8., ve 9. sınıf sosyal bilgiler programları araştırmanın amacına uygun olarak kullanılmıştır. Araştırmada, Türkiye ve Suudi Arabistan'da uygulanan ilkökul ve ortaokul düzeyinde sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programları amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme boyutları açısından incelenmiş ve bunları karşılaştırarak, benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma boyunca nitel araştırma prosedürleri takip edilmiştir. Araştırma, nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yöntem olarak betimsel araştırma, veri toplama tekniği olarak doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına uygunluğu ve yazılı materyal kapsamında değerlendirilen sosyal bilgiler programlarını incelemeye olanak sağlaması nedeniyle kullanılmıştır. Ulaşılan programlar doküman inceleme tekniğine göre incelenerek, betimsel analize tabi tutulmuştur.

Araştırma sonucunda; ele alınan öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme boyutları bakımından farklı özelliklerinin olduğu saptanmıştır. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında yapılandırmacı öğrenme kuramı öne çıkmaktadır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında ağırlıklı olarak davranışçı öğrenme kuramının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında daha çok sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler geleneği hakimdir; ancak konuların özelliğine göre yansıtıcı inceleme alanı ve vatandaşlık aktarımı yaklaşımları kullanılmıştır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında ise vatandaşlık aktarımı geleneğinin daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Suudi Arabistan, Türkiye.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE SOCIAL STUDIES CURRICULA IN THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA AND THE REPUBLIC OF TURKEY*

Mustafa Alper ÇETİN**

ABSTRACT: This study was carried out in order to analyse social studies curricula of the Kingdom of Saudi Arabia and the Republic of Turkey comparatively. In line with this goal, social studies curricula available in Turkey at 4th, 5th, 6th and 7th grades and in the Kingdom of Saudi Arabia at 4th, 5th, 6th, 7th, 8th and 9th grades have been used. The similarities and differences were tried to be revealed through studying and comparing social studies curricula in Turkey and in the Kingdom of Saudi Arabia at primary and secondary school levels in terms of their educational aims, contents, processes, and assessment and evaluation tools.

Throughout the study, qualitative research procedures were followed. The study was carried out by the help of document analysis, one of the qualitative research methods. In the study, descriptive research was used as a method and document analysis method was preferred for data collection technique because they comply with the aim of the study and it makes possible to study social studies curricula which are considered as published material. The obtained curricula were put to descriptive analysis after being studied in line with document research technique.

At the end of the study, it was found the educational curricula of the two countries have significant differences in terms of their educational aims, content, process, and assessment and evaluation dimensions. It is understood that while Turkish social studies curriculum is based on educational philosophy of constructionism, social studies

* Bu çalışma, Mustafa Alper ÇETİN' in 2018 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana bilim dalında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

** Mustafa Alper ÇETİN, Medine Uluslararası Türk Okulu, malpercetin968@gmail.com.

programme in the Kingdom of Saudi Arabia is mostly under the influence of the educational philosophy of behaviourism. In Turkey, social studies tradition is dominant in social sciences, but according to the characteristics of the themes, the approaches of reflective research field and citizenship transference are also used. However; we found that citizenship transference approach is more effective in social studies curriculum in the Kingdom of Saudi Arabia.

Keywords: Social Studies Teaching Curriculum, Saudi Arabia, Turkey.

GİRİŞ

Değişim ve gelişmenin sonucunda ülkelerde uygulanmakta olan programların, gözden geçirme ihtiyacı bulunmaktadır. Farklı ülkelerin programlarının incelenerek kullanılabilen veya kullanılmayan unsurların belirlenmesi program geliştirme aşamalarında büyük öneme sahiptir. Dünyadaki sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili bilgi sahibi olabilmek için farklı ülkelerde uygulanan sosyal bilgiler öğretim programlarının incelenmesi gerekmektedir.

“Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitim programıdır” (Öztürk & Otluoğlu, 2011, s. 6). Sosyal bilgiler dersi, toplumda iyi bir birey olma adına, öğrencilere farklı sosyal beceriler kazandırarak iyi bir vatandaş olmalarına katkı sağlamaktadır. Sosyal bilgiler aracılığıyla toplumsal yapıya uygun bireyler yetiştirilmektedir (Deveci, 2003, s. 1). Sosyal bilgiler dersi, bireylerin sınırsız istek ve beklentilerini karşılayabilmek için sınırlı sayıdaki insan kaynağının kullanımına ilişkin kavramları ve becerileri kazandırarak, tutumları geliştirmek için yardımcı olur ve vatandaşlık sorumluluğuna büyük önem gösterir. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için bireylerin güçlerini geliştirecek tecrübelerle olanak tanıyarak, bireylerin kendilerini tanımalarına olanak sağlamaktadır. Öğrencilerin bağımsızlık kazanmaları, işbirliği kültürünün gelişmesi, inanç ve davranışları üzerinde etkileri olduğu gibi, insan ilişkilerinin kazanılması, gerekli kavramların ve genellemelerin oluşturulması ve geliştirilmesi sosyal bilgiler dersi ile sağlanabilmektedir (Sağlamer, 1997, s. 3). Sosyal bilgiler dersinin belirtilen amaçlara ulaşması sosyal bilgiler programı ile sağlanmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programı; sosyal bilgiler öğretimi için gerekli olan, amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşan, öğretim uygulayıcıları tarafından kullanılan bir kılavuz olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı & Koca, 2008, s. 22).

Devletlerin eğitim politikaları çerçevesinde ideolojilerine uygun insan tipinin yetiştirilmesinde öğretim programları büyük öneme sahiptir (Safran, 2004). Çeşitli değişim ve

yönelimler; her programın uygun şartlarda değerlendirilme, yeniden gözden geçirilme, düzenlenme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu nedenle uygulayıcı konumda olan eğitim kurumları çalışanlarının güncel programı tüm özellikleriyle bitmiş olarak düşünmemesi gerekmektedir. Eğitim kurumları bu görevlerini yerine getirirken diğer ülkelerle kendi eğitim sisteminin benzer ve farklı durumlarının bilimsel olarak tespit edilmesi maksadıyla karşılaştırmalı eğitim çalışmalarını yapması önemli bir husustur (Demirel, 2006, s. 67). Böylelikle farklı ülkelerin programlarını inceleyip karşılaştırarak başarılı oldukları veya başarısızlık gösterdiği unsurları belirtmek program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte, karşılaştırmalı çalışmalar bilim, teknoloji ve iletişim alanlarındaki seri gelişmelerin yol açtığı ve zorunlu kıldığı sürekli program geliştirme çalışmalarına kaynak temin etmek için ihtiyaç duyulan geniş çaplı dokümanları da sağlayacaktır (Ergün, 1985, s. 5). Karşılaştırmalı eğitim, “eğitimde program geliştirme, eğitimde psikolojik hizmetler, eğitim yönetimi, eğitimde ölçme değerlendirme, eğitim sosyolojisi ve eğitim felsefesi gibi bir alt eğitim bilimi dalıdır” (Erdoğan, 2006, s. 17). Eğitime etki eden faktörlerin farklı eğitim sistemlerinde nasıl çalıştığına anlaşılmasında karşılaştırmalı eğitimin yeri ve önemi büyüktür. Devletler arası siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel ilişkilerin iyi yönde geliştirilmesinde ortak paydada buluşmak gerekmektedir. Bunun geri bildirimini alınmasında karşılaştırmalı eğitim bilimsel yönden katkı sağlayacaktır. Karşılaştırmanın yalnız eğitim sistemleri bazında yapılması, bir sistem analizine zemin hazırlarken, ders programı bazında yapılması iki kültürün daha zengin biçimde gözler önüne serilmesine ve sorunların nerede yattığının belirlenmesine imkan tanır (Ültanır, 2000).

Araştırmaya konu olan Suudi Arabistan 3 milyon km² alana sahip olan Arap Yarımadası'nın 2.149.690 milyon km²'sine sahip bulunmaktadır. Ülkenin doğusunda Arap Körfezi, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri; batısında Kızıldeniz ve Akabe Körfezi; kuzeyinde Ürdün, Irak ve Kuveyt; güneyinde Umman ve Yemen bulunmaktadır. Suudi Arabistan'ın nüfusu toplam 32.157.974'tür. Bu nüfusun 21.917.974'ünü (% 68,15) Suudiler, 10.240.000'ini (% 31,85) Suudi olmayanlar oluşturmaktadır (GASTAT, 2016). İklim açısından bakıldığında ise bölgeden bölgeye farklılık gösteren sıcaklık değerleri ortalama 18 ile 26 derece arasında değişmektedir. Her sene 25. 4 mm' nin altında yağmur alımıyla Suudi Arabistan dünyanın en kuru ülkelerinden biridir (Yaşar, 2007, s. 36).

Suudi Arabistan şeriatla yönetilen bir İslam devletidir. Seçilmiş bir parlamento bulunmamakta, krallıkla yönetilmektedir (Özden, 2011). Suudi Arabistan'da anayasa olarak din kuralları kabul edilmiştir. Yasama ve yürütme gücü kraldadır. Kral bakanlar kurulunu atamakta, kurulun aldığı kararları veto edebilmektedir. Yönetimle ilgili kararların tamamı kral

tarafından alınmaktadır. Siyasi partiler ve yasama organı bulunmamaktadır. Fakat her vatandaş, meclis olarak adlandırılan ve düzenli olarak yapılan dinleme oturumlarına başvurarak, krala şikayetlerini iletebilmekte ve yardım isteyebilmektedir (Yaşar, 2007, s. 37-38).

Suudi Arabistan'da yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi eğitim alanının da belirleyici unsur dindir. Anasınıfı dışındaki eğitim kademelerinde kız-erkek ayrı eğitim verilmektedir. Zorunlu eğitimin 6 yıl süre ile ilkokulu kapsadığı ilgili ülkede, tüm eğitim kademeleri öğrencilere parasız olup, ders kitapları da ücretsiz olarak devlet tarafından dağıtılmaktadır. Suudi Arabistan'da 6+3+3 eğitim sistemi uygulanmaktadır (Gündoğdu, 2013, s. 136).

2011'in ilk aylarında Mısır'da başlayan Arap baharı hareketi çevre ülkelere yayılmış, ülkeler birbirlerinin eğitim sistemlerini özellikle vatandaşlık eğitimini karşılaştırmalı olarak inceleme zarurietini içerisine girmişlerdir. Çünkü kendi ülkelerinde sahip oldukları hak ve özgürlükler ile gelişmiş ülkelerde yaşayan insanların yaşam seviyeleri arasında ciddi farklılıkların olduğunu teknolojik iletişim araçlarıyla fark ettiler. Yaşadıkları ülkelerde daha fazla hak ve özgürlük istedikleri için meydanlarda bunu dile getirdiler. "Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının incelenmesi ve ülkemiz programıyla farklılık ya da benzerliklerinin ortaya konması öğretim programımızın gelişimine ve iyileştirilme sürecine katkı sağlayacaktır." (Öztürk & Öztürk, 2013, s. 507).

Öğretim programları, eğitimin hedefleri ile uyum göstermesi gereken okul içi ve okul dışı etkinliklerle öğrenme yaşantılarını içeren bir süreçtir. Suudi Arabistan Sosyal bilgiler ders kitaplarının ve materyallerinin ana çıkış noktasını Sosyal Bilgiler ve Vatandaşlık Bilgisi Bilimsel Komisyonu'nun hazırladığı öğretim programı oluşturmaktadır. Öğretim programını on dört kişiden oluşan ve sekizi doktor unvanına sahip akademisyenler hazırlamıştır. Sosyal bilgiler ve vatandaşlık bilgisi dersine yönelik müfredat programını hazırlamak için bu akademisyenlerin yanında, daha önce komisyonda görev yapan akademisyenlerin de görüşleri alınmıştır. Programda ünite ve yöntem ilişkisinden bahsedilmiş, ünitelerin hazırlık aşamaları açıklanmış ve sosyal bilgiler ders kitaplarının, çalışma kitaplarının ve öğretmen kılavuz kitaplarının özellikleri belirtilmiştir. Programın ekler kısmında, programın genel amaçları açıklanarak ilkokul aşamasının amaçları verilmiş ve sırasıyla 4., 5. ve 6. sınıfların hedefleri ve içerikleri yer almıştır. Sonrasında ortaokul aşamasının amaçları verilerek, ortaokul 1., 2. ve 3. sınıfların hedeflerine ve içeriklerine yer verilmiştir.

Küreselleşme olgusunun varlığı, farklı ülkelerin öğretim programlarını karşılaştırmalı olarak incelemeye yöneltmektedir. Öğretim programlarına evrensel boyutta bakabilmek için

farklı ülkelerde uygulanan sosyal bilgiler programının, programın temel öğelerine göre incelenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada, Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programı, incelenmiş ve Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefelerini esas almıştır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programı ise daha çok daimicik ve esasicilik eğitim felsefelerinin etkisi altındadır. Sözü edilen felsefi yönelime paralel olarak Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında yapılandırmacı öğrenme kuramı öne çıkmaktadır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında ağırlıklı olarak davranışçı öğrenme kuramının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler yaklaşımlarının üçünü de önemseydiği anlaşılmıştır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretiminde vatandaşlık aktarımı olarak öğretilen geleneksel sosyal bilgileri tercih etmiştir. Suudi Arabistan kültürünün varlığını sürdürmesi için gerekli bilgi, değer ve becerilere bilinçli olarak programda yer vermiştir. Geçmiş öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme, ülkesinin kuruluşundan şimdiye kadar Krallık yapan yöneticilerin isimlerinin ve otoriteye bağlılığın programda sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında, daha çok ulusal nitelikler ön plana çıkarılmış, evrensel bakış açısı da kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda, öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişmesi amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra hukuk kuralları, kültürel miras, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşim, ulusal ekonomi, meslek bilgisi, harita vb. araçların kullanımı, bilgi ve iletişim teknolojileri, bilimsel ahlak, katılım, demokratik kurallar ve toplumlar arası etkileşim gibi konulara ilişkin amaçlar da yer almaktadır.

Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında, öğrencilerin öncelikle İslam inancını benimsemiş, Allah'a inanan, Hz. Muhammed'in öğretileriyle hareket eden ve İslam inancını hayatına rehber edinen bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunların yanında, ülkesinin tarihi ve coğrafi özelliklerini bilen, bununla iftihar eden, sosyal ve ekonomik sorunların farkında olan, çözüm üretebilen, çevreye karşı duyarlı bireylerin yetişmesini de amaçlamaktadır. Sosyal araştırmalar yapabilen, bilimsel düşünebilen, mantıksal analiz, buluş, yaratıcılık becerileri olan, teknolojiden etkin faydalanabilen, etkili iletişim kurabilen, ekonomik ve sosyal problemleri, olumlu davranışları ile çözebilen bireylerin yetişmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Suudi Arabistan Krallığı'nda 2015-2016 eğitim öğretim yılında ilkokul 4. sınıftan ortaokul 9. sınıf da dahil olmak üzere uygulanan sosyal bilgiler öğretim programları ve Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılıklı incelenerek benzer ve farklı yönlerini belirlemektir.

Araştırmanın Önemi

Toplum olarak kapalı bir özelliğe sahip bulunan Suudi Arabistan öğretim programları ve ders kitapları ile ilgili sınırlı sayıda araştırma yapıldığı gözlenmektedir (Yaşar, 2007; Gökdemir, 2010). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılmalı incelenmesine odaklanan çalışmalarda daha çok batılı ve gelişmiş ülkelere ağırlık verildiği görülmektedir. Bu çalışma da ise doğulu ve gelişmekte olan ülke incelenmektedir.

Suudi Arabistan'daki öğretim programlarının incelenmesi neticesinde, Türkiye ile ortak bir tarihi geçmişe sahip olan, ortak dini anlayışların olduğu ve yakın bir coğrafyada bulunan Suudi Arabistan'ın sosyal bilgiler eğitimine bakışını ortaya koymak, Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bugüne kadar Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programını inceleyen, ilkokul ve ortaokul düzeyini ele alan bir araştırmanın olmaması da bu çalışmanın yapılmasını önemli hale getirmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli ve verilerin ne şekilde toplandığı açıklanarak, verilerin analizinden bahsedilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma modelinin kullanıldığı araştırmada Suudi Arabistan Krallığı ve Türkiye sosyal bilgiler ders programları belirli ölçütlere göre incelenmeye çalışıldığından, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte veya şu anda var olan bir durumu var olduğu haliyle betimleyen bir modeldir" (Karasar, 2014, s.77).

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler doküman inceleme yöntemiyle toplanmıştır. Doküman analizi yönteminde araştırılmak istenen konuyla ilgili mevcut arşiv kayıtları, kitaplar, dergiler, biyografiler, günlükler, mektuplar, filmler, radyo ve televizyon programları gibi birbirinden farklı yazılı ve görsel materyaller incelenir (Balcı, 2015).

Doküman analizi; "araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Belgesel tarama da denilen doküman incelemesi metodu, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Bu anlamda belgesel

tarama belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar” (Karasar, 2014, s.183). Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de birlikte kullanılabilir. Dokümanlar, nitel araştırmada etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Araştırmada doküman analizi, araştırmanın amacına uygunluğu ve yazılı materyal kapsamında değerlendirilen sosyal bilgiler öğretim programlarını incelemeye olanak sağlaması nedeniyle kullanılmıştır. Bu işlem şu 5 aşama (Yıldırım & Şimşek, 2011, s.193) takip edilerek yapılmıştır: 1. Dokümanlara Ulaşma, 2. Orijinalliğin Kontrol Edilmesi, 3. Dokümanları Anlama, 4. Verileri Analiz Etme ve 5. Verileri Kullanma.

Dokümanlara Ulaşma

Bu kapsamda 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de 4., 5., 6., ve 7. ve Suudi Arabistan’da 4., 5., 6., 7., 8., ve 9. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler öğretim programı devletlerin ilgili bakanlıklardan temin edilmiştir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programının temininde herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Suudi Arabistan 4., 5., 6., 7., 8., ve 9. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı Suudi Arabistan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmıştır. Araştırmacı Suudi Arabistan’daki dokümanlara ulaşmak için Suudi Arabistan’a gitmiş, sosyal bilgiler öğretim programının temininde ciddi zorluklar yaşamıştır. Öncelikle, Medine Milli Eğitim Müdürlüğü’nden sosyal bilgiler öğretim programı incelenmek üzere istenmiş ancak bunun mümkün olmadığı belirtilmiştir. Suudi Arabistan Eğitim ve Öğretim Bakanlığı resmi sitesinden programla ilgili verilere de tüm girişimlere rağmen ulaşılamamıştır. Sosyal bilgiler öğretim programına ise Milli Eğitim Müdürlüğü’nde resmi görevli, ilkokul ve ortaokul kademelerinden sorumlu eğitim müfettişinden elektronik ortamdan çıktı alarak ulaşılmıştır. İlkokul ve ortaokul sosyal bilgiler öğretim programı da araştırmacı tarafından, amaca uygun ve ayrıntılı olarak incelenmiştir. Her iki devletin sosyal bilgiler öğretim programına ait verilerin orijinalliği kontrol edilmiştir. Her iki ülkenin öğretim programları Milli Eğitim Bakanlıkları tarafından basılmıştır. Programın her iki ülkede Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlardan temin edilmesi verilerin orijinalliğini göstermektedir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programının Arapça dokümanları Türkçeye çevrilmiştir. Çeviriler bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmacı iki yıl Suudi Arabistan’da Arapça dil eğitimi almış iyi derece Arapça bilmektedir. Yapılan çevirilerin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla

başta iyi derece Türkçe bilen Suudlu bir akademisyen, sonra iyi derece Arapça bilen Türkiyeli bir akademisyen tarafından çeviriler kontrol edilmiştir.

Verileri analiz etme olan üçüncü aşama bir sonraki başlık altında ele alınmıştır. Dördüncü aşama da ise araştırma verilerinin geçerliği ve güvenilirliği ele alınmıştır.

Verilerin Analizi ve Kullanılması

Ulaşılan veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Bu düzenlemede amaç, bulguları düzenlemek ve yorumlayarak sunmaktır. Öncelikle Türkiye'nin 4., 5., 6. ve 7. sınıf, Suudi Arabistan'ın 4., 5., 6.,7., 8. ve 9. sınıf sosyal bilgiler öğretim programından elde edilen veriler sistematik ve açık olarak betimlenmiştir. Daha sonra her iki ülke için ayrı olarak yapılan betimlemeler karşılaştırmalı olarak açıklanıp yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 224).

Geçerlik Güvenirlik

Nitel araştırmalarda veri, yani olgu araştırmacıdan bağımsız düşünülemez. Olaylar araştırmacı ile birlikte anlam kazanır ve öznel birtakım yaklaşımların görülmesi doğaldır. Ancak verilerin toplanması ve analizi süreci nitel bir desende gerçekleşse de çözümlerinin kendi içinde tutarlılık içinde olması ve bilimsel zemine oturması gerekmektedir. Bu araştırmada geçerliğin sağlanabilmesi amacıyla öğretim programları, olduğu biçimiyle ve yansız olarak incelenmiştir. Ayrıca veriler ayrıntılı olarak rapor edilmiş ve sonuçlara öğretim programlarından alınan bilgilerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi yoluyla ulaşılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin bulgulara ardından Türkiye sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

A. SUUDİ ARABİSTAN SOSYAL BİLGİLER (4-5-6-7-8-9. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada öncelikle Suudi Arabistan sosyal bilgiler (4-5-6-7-8-9. sınıf) öğretim programı incelenmeye alınmış bu doğrultuda sırasıyla programın amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme ve değerlendirme unsurlarına yer verilmiştir.

Suudi Arabistan Sosyal Bilgiler (4-5-6-7-8-9. Sınıf) Öğretim Programının Amaçları

Suudi Arabistan sosyal bilgiler (4-5-6-7-8-9. sınıf) öğretim programının amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Öğrenciler;

1. “Rab olarak Allah'a, dini inancı ve hayat tarzı olarak İslam'a ve peygamber olarak Hz. Muhammed'e olan inancı artır.
2. Evrene, insana, hayata İslami bir anlayışla ve Allah'ın kanunları gözüyle bakar.
3. Bazı peygamberleri ve peygamberlik tarihlerini öğrenir.
4. Hz Muhammed'in hayatını anlar, onu yaşantısıyla örnek alır, geçmişteki iyi insanların hayatlarını çeşitli yönleriyle anlar ve bundan faydalanır.
5. İslam ümmeti ile medeniyetinin tarihi ilişkisini kurar, onların dayanaklarına güvenir, bunlarla kendini güçlü kılar, farklı ırklardan olan İslam ümmetinin birliğine inanır, onun saygın geçmişinin tekrar geri geleceğine inanır.
6. İslam şeriatının ışığında olmak üzere meşveret ve diyalog prensiplerine olan inancını derinleştirir.
7. Hak ve görevlerini anlar ve öğrenir.
8. İslam'ın adabına, öğretilerine ve değerlerine inanarak bunları davranış ve ilişkilerinde uygular.
9. Ülkesi Suudi Arabistan Krallığı'nın tarihini öğrenir.
10. Ülkesi olan Suudi Arabistan ile ve ona mensup olmakla iftihar eder. Onun güvenliği, istikrarı ve müdafaası için çalışır.
11. Ülkesi olan Suudi Arabistan'ın, doğal ve beşeri coğrafi özelliklerinin nasıl değerlendirileceğini ve korunacağını öğrenir.
12. Toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları hakkında bilinçlenir ve çözümlerine katkıda bulunur.
13. Arap, İslam ve dünya toplumlarını öğrenir, ülkeler arası ilişkiler ve milletlerin birbirleriyle yardımlaşmaları hakkında bilgi sahibi olur.
14. Arap ve İslam milletlerinin karşı karşıya olduğu sorunların boyutu hakkında bilinçlenir.
15. Toplum, çevre ve gelecekle uyum sağlayabilmesine imkan verecek ve yardımcı olacak sosyal araştırmalar, bunların kavramlarına dair gerçeklerle kendini donatır.
16. İnsan ile çevre arasındaki dengeli etkileşimin önemini bilir ve çevreye karşı rolünün farkındadır.
17. Sosyal araştırma, çalışmalara dair genel becerileri kazanır ve bunları geliştirir.
18. Bilimsel düşünme, mantıksal analiz, buluş ve yaratıcılık prensibini geliştirir.
19. Her türden çalışmanın değerini takdir eder, ülkesinin eğitilmiş işgücüne duyduğu ihtiyacı farkındadır.
20. Bilimsel teknolojinin ve modern iletişimin önemi ile insan üzerindeki etkisinin ve bunların nasıl bilinçli şekilde kullanılacağını bilincindedir.
21. Toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik problemleri ile mücadele ederken takındığı olumlu davranışlarla iftihar eder” (Vizara el-Terbiye ve el Ta’lim, el-Memleke el-Arabiyye el-Suudiyye (1436-1437).

Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında, öğrencilerin öncelikle İslam inancını benimsemiş, Allah’a inanan, Hz. Muhammed’in öğretileriyle hareket eden ve İslam inancını hayatına rehber edinen bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunların yanında, ülkesinin tarihi ve coğrafi özelliklerini bilen, bununla iftihar eden, sosyal ve ekonomik

sorunların farkında olan, çözüm üretebilen, çevreye karşı duyarlı bireylerin yetişmesini de amaçlamaktadır. Sosyal araştırmalar yapabilen, bilimsel düşünebilen, mantıksal analiz, buluş, yaratıcılık becerileri olan, teknolojiden etkin faydalanabilen, etkili iletişim kurabilen, ekonomik ve sosyal problemleri, olumlu davranışları ile çözebilen bireylerin yetişmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Suudi Arabistan Sosyal Bilgiler (4-5-6-7-8-9. Sınıf) Öğretim Programının İçeriği

Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programının öğrenme alanları şunlardır: Geçmiş ve gelecek arasında köprüler; kürei arz; nesil ve kimlik; toplumsal yaşam ve ekonomik kaynaklar ve faaliyetler. Suudi Arabistan'da okutulan sosyal bilgiler dersi her ne kadar toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş olursa da, tarih, coğrafya ve vatandaşlık ağırlıklı bir derstir. Program, sosyoloji, din ve ahlak, coğrafya, hukuk, tarih, ekonomi, psikoloji, çevre vb. disiplinlerle ilişkilendirilmiştir. Suudi Arabistan'da okutulan sosyal bilgiler dersi programının yapısı, öğrenme alanları, değer, beceriler, kavram, ünite ve etkinlik gibi bileşenlerden meydana gelmektedir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında içerik boyutunda yalnızca bilgiye ağırlık verildiği tespit edilmiştir.

Suudi Arabistan Sosyal Bilgiler (4-5-6-7-8-9. Sınıf) Öğretim Programının Öğrenme Öğretme Süreci

Öğretim programının öğrenme öğretme sürecinde öğretmenlerin şu yöntemlere başvurmaları önerilmektedir:

- Yardımcı öğretici gruplar,
- Tartışma ve diyalog,
- Problemlerin çözümü,
- Tümevarım,
- Tanımaya yönelik ispatlama ile gösterme,
- Öğrenmeye yönelik sonuç çıkarma,
- Proje,
- Oyun ve eğlenme ile öğrenme,
- Sosyal bilimlere uygun diğer öğretim yöntemleri (Vizara el-Terbiye ve el Ta'lim, el-Memleke el-Arabiyye el-Suudiyye (1436-1437)).

Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında, öğrenme öğretme sürecinde çağdaş öğretim yöntemlerinin kullanılması öğretmenlere tavsiye edilirken, programın

bütününde; öğrencilerin bilgiyi hazır olarak aldığı, öğrencilere verilmesi hedeflenen bilginin öğretmen tarafından öğrencilere aktarıldığı öğretim stratejisi olan sunuş yoluyla öğretim stratejisine uygun bir strateji kullanıldığı görülmektedir. Öğrenme öğretme sürecinde yöntem olarak anlatma yöntemi kullanıldığı, öğretmenin öğrenciye kitapta olan bilgiyi konu aktarımı tekniğiyle anlattığı anlaşılmıştır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler ders kitaplarında konu hazır olarak öğrenciye sunulmakta iken; çalışma kitaplarında yer alan etkinlikler de ders kitaplarıyla benzerlik göstermektedir. Bu yöntem ve teknikle öğretmen öğrenciye verilmesi hedeflenen bilgiyi aktaran, öğrencilerin konuyla ilgili bilmesi gerekenleri öğrenciye anlatan model rolündedir. Bunun sonucunda da öğrencinin bilgiye ulaşmak için bir çaba harcamadığı, pasif durumda olduğu ve ezbere yöneldiği söylenebilir.

Suudi Arabistan Sosyal Bilgiler (4-5-6-7-8-9. Sınıf) Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme

Program bireysel farklılıkları dikkate almadığı ve öğretmen merkezli öğrenme öğretme stratejilerini benimsediği için, değerlendirmede de öğrencilerin bilgi seviyelerini ölçmeyi amaçladığı anlaşılmıştır. Programda değerlendirme üç bölüme ayrılmaktadır:

1. Ön değerlendirme: Yeni bir konuya hazırlık amacını taşır. İlişki kurma ve tanım amaçlı bir giriş değerlendirmesidir. Önceki deneyimleri güçlendirici şekilde konuyu tanıtır. Öğrencinin önünde duran konu ile bağlantılı olan eski öğrenmeleri ve tecrübelerini birbirleriyle karşılaştırılmasını hedefler.
2. Aşamalı değerlendirme: Burada, kitaptaki konulara tamamen girilir ve değerlendirmenin amaçlarını gerçekleştirmek için eğitsel etkinliklerin önemi öne çıkarılır. Bu giriş değerlendirmesi tematik değerlendirme ya da yapısal değerlendirme olabilir.
3. Sonuç değerlendirmesi: Bu konunun, ünitenin ya da kitabın sonunda olur; öğrencinin derste yaptıklarının seviyesini ölçmeyi ve eğitimin ilgili hedeflerinin değerlendirilmesi anlamında yöntemlerini, araçlarını, metodolojisini değerlendirir (Vizara el-Terbiye ve el Ta'lim, el-Memleke el-Arabiyye el-Suudiyye (1436-1437)).

Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında yalnızca öğrenme ürününün değerlendirildiği tespit edilmiştir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında yazılı ve sözlü sınavlar gibi geleneksel yöntemle öğrenme sürecinin değerlendirildiği tespit edilmiştir.

B. TÜRKİYE SOSYAL BİLGİLER (4-5-6-7. SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle Türkiye sosyal bilgiler (4-5-6-7. sınıf) öğretim programı incelenmeye alınmış bu doğrultuda sırasıyla programın amaçları, içeriği, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme ve değerlendirme unsurlarına yer verilmiştir.

Türkiye Sosyal Bilgiler (4-5-6-7. Sınıf) Öğretim Programının Amaçları

Türkiye sosyal bilgiler (4-5-6-7. sınıf) öğretim programının amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Öğrenciler;

1. “Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi ve isteklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ve doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanıyarak, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye’si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005a; Milli Eğitim Bakanlığı, 2005b).

2005 yılı sosyal bilgiler öğretim programından günümüze kadar 2017 yılında programda güncellemeye gidilmiştir. 2005 sosyal bilgiler öğretim programında Türk milli eğitimin amaçları, dersin genel amaçları, programın yaklaşımı ve vizyonu, öğrenme alanları, programın temel öğeleri olarak adlandırılan kavram, değer, beceri boyutları, sınıflar düzeyinde kazandırılmak istenen kazanımlar, Atatürkçülük konuları, derste kullanılacak bazı yöntem ve teknikler ile ölçme değerlendirme öğelerine yer verilmiştir. 2017 sosyal bilgiler öğretim programının içeriğini ise programın temel felsefesi, genel amaçlar, temel beceriler, değerler eğitimi, ölçme değerlendirme yaklaşımı, rehberlik, programın uygulamasında dikkat edilecek unsurlar ve kazanımlar olarak sıralanmıştır. Yapı bakımından 2017 sosyal bilgiler öğretim programının bir önceki öğretim programının üzerine inşa edildiğini söylemek yanlış olmaz (Çoban & Akşit, 2018, s. 482). Bu araştırma 2005 yılı sosyal bilgiler öğretim programlarında yer verilen temel öğelerden olan öğrenme alanı, tema, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları ile sınırlıdır.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında, daha çok ulusal nitelikler ön plana çıkarılmış, evrensel bakış açısı da kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda, öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişmesi amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra hukuk kuralları, kültürel miras, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşim, ulusal ekonomi, meslek bilgisi, harita vb. araçların kullanımı, bilgi ve iletişim teknolojileri, bilimsel ahlak, katılım, demokratik kurallar ve toplumlararası etkileşim gibi konulara ilişkin amaçlar da yer almaktadır.

Türkiye Sosyal Bilgiler (4-5-6-7. Sınıf) Öğretim Programının İçeriği

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programının öğrenme alanları şunlardır: Birey ve toplum; kültür ve miras; insanlar, yerler ve çevreler; üretim, dağıtım ve tüketim; bilim, teknoloji ve toplum; gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler; güç, yönetim ve toplum; küresel bağlantılar. Zaman, süreklilik ve değişim öğrenme alanı ise diğer öğrenme alanları içerisinde eritilmiştir. Öğrenme alanları sosyal bilgiler ünitelerinin ana çerçevesini oluşturmaktadır.

Türkiye sosyal bilgiler (4-5-6-7. Sınıf) öğretim programlarının içeriği Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Türkiye Sosyal Bilgiler (4-5-6-7. Sınıf) Öğretim Programlarının İçeriği

Adet	Öğrenme Alanı	4.Sınıf Üniteler	5.Sınıf Üniteler	6.Sınıf Üniteler	7.Sınıf Üniteler
1.	Birey ve Toplum	Kendimi Tanıyorum	Haklarımı Öğreniyorum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	İletişim ve İnsan İlişkileri
2.	Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolu’nda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
3.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	Bölgemizi Tanıyalım	Yeryüzünde Yaşam	Ülkemizde Nüfus
4.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	Ürettiklerimiz	Ülkemizin Kaynakları	Ekonomi ve Sosyal Hayat
5.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki var	Gerçekleşen Düşler	Elektronik Yüzyıl	Zaman İçinde Bilim
6.	Gruplar, Kurumlar ve Hep Birlikte Sosyal Örgütler	Toplum İçinde Çalışanlar			
7.	Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	Bir Ülke Bir Bayrak	Demokrasinin Serüveni	Yaşayan Demokrasi
8.	Küresel Bağlantılar	Uzaktaki	Hepimizin Dünyası	Ülkemiz ve Dünya	Ülkeler Arası Köprüler
9.	Zaman, Süreklilik ve Arkadaşlarım Değişim				

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, 2005: 10-11; Milli Eğitim Bakanlığı, 2006: 10.

“Programın içeriğinin ikinci boyutunu bilgi, beceri ve değerler oluşturmaktadır. Programda bilgi temel kavramlar olarak temsil edilmektedir. Her sınıf için kavramlar listelenmiş ve öğrenme düzeyleri de giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde belirtilmiştir” (Doğanay, 2008). Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler ise şunlardır: Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma, gözlem mekanı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, empati. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şunlardır: Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik. Program değerler öğretiminde kullanılan farklı yaklaşımlara da yer vermektedir. Bu yaklaşımlar arasında değer açıklamak, ahlaki muhakeme, değer analizi, gözlem yoluyla değer öğretimi yer almaktadır.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı içerik boyutunda beceri, tutum ve değerlere önem vermektedir. Sosyal bilgiler öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmak istemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin olumlu,

demokratik ve tarafsız bir tutum içerisinde olmaları, insani ve ortak değerleri benimsemeleri önemsenmektedir.

Türkiye Sosyal Bilgiler (4-5-6-7. Sınıf) Öğretim Programının Öğrenme Öğretme Süreci

Programda etkinlik temelli, öğrenci merkezli, yapılandırmacı bir yaklaşım benimsendiği görülmektedir. Bilgi, beceri ve kavramların öğrencilere etkinlikler aracılığıyla kazandırılması hedeflenmektedir. Örnek etkinlikler sunulmaktadır. Ayrıca etkinliklere temel oluşturabilecek şu uygulamalar da yer verilmektedir: Örnek olay incelemesi, sonuç çıkarma, geri plandaki düşünceleri bulma, slogan bulma, reklam hazırlama, poster afiş hazırlama, şiir öykü yazma, şarkı yapma, görsel imge oluşturma, önem sırasına koyma, başlık bulma, sınıflama, örnek verme, kendini değerlendirme, yordama yapma, bulmaca, dramatizasyon, tavsiyede bulunma, karşılaştırma, problem çözme, görüşme yapma, alan gezileri, kavram haritası oluşturma, kanıtlama.

Tüm bu uygulamalarla birlikte “empati kurma, değerlendirme, benzetim, günlük yaşamla ilişkilendirme, not alma, görüş tarama, gözlem, formülleştirme, haber toplama, önceki düşünceleriyle karşılaştırma, bildikleriyle bağ kurma, dosya oluşturma, öykü tamamlama, öğretim malzemesi hazırlama, çalışma yaprağı, koleksiyon yapma ve hipotez oluşturma ve sınama, yıllık hazırlama, tersinden düşünme, anlaşma imzalama, pandomim, öğrendiklerini listeleme, proje, gazete çıkarma, yeniden yazma” gibi uygulamalar etrafında farklı öğretim etkinlikleri hazırlanabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretim programının önemli bir boyutunu ilişkilendirmeler oluşturmaktadır. Öğretmenler programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşmaktadır. Bunlar ders içi üniteler arası ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve ara disiplinlerle ilişkilendirme. Programda bu ilişkilendirmeler ünite şemalarının sağ sütununda bulunan “açıklamalar” bölümünde çeşitli semboller ve ifadelendirmeler yoluyla verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005a; Milli Eğitim Bakanlığı, 2005b).

Sosyal bilgiler öğretim programı “müze ile eğitim” konusuna da önem vermektedir. Müze ile eğitimde sadece müzeler kastedilmemekte tabiat ve kültür varlıklarını kapsayan mekanlar da vurgulanmaktadır. Amaç ise müzeleri, tabiat ve kültür varlıklarını birer uygulama laboratuvarı işlevine dönüştürmektir. Ayrıca sınıf ortamında ortaya çıkarılması daha zor olan bazı yetenek ve becerilerin ortaya çıkarılması da hedeflenmektedir. Öte yandan öğrenme öğretme sürecinde “gazete kupürlerinden yararlanma” konusu da sosyal bilgiler öğretim programında ayrı bir öneme sahiptir. Bunun sebebi gazetelerin güncel bilgiye ulaşmak için en kolay kaynaklardan birisi olmasıdır. Ayrıca programa göre gazetenin tamamı değil, konu ve içerik ile ilgili kupürünün eğitim açısından kullanımı esas alınmalıdır.

“Öğrenme öğretme sürecinde gazete kupürlerinden yararlanmaya yönelik olarak programın kazanım tablolarında konu ile ilgili ilişkilendirmeler yapılmıştır. Bu ilişkilendirmeler açıklamalar sütununda yer almaktadır” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005a; Milli Eğitim Bakanlığı, 2005b).

Türkiye Sosyal Bilgiler (4-5-6-7. Sınıf) Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme

Program bireysel farklılıkları dikkate aldığı ve öğrenci merkezli öğrenme öğretme stratejilerini benimsediği için, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri amacıyla çoklu değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu sebeple sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülüp değerlendirilmesinin uygun olmadığı ifade edilmektedir. Önem arz eden bir diğer husus ise değerlendirme teknikleri ile öğrencinin tüm yeteneklerinin değerlendirilebilmesinin sağlanmasıdır. Ayrıca program bazı ölçme araç ve yöntemleri hakkında da kısa bilgiler sunmaktadır. Programın genel çerçevesinin açıklandığı kısımda ise her bir üniteyle ilgili olarak açıklamalar bölümünde ölçme değerlendirme teknikleri önerilmiştir. Bu öneriler tekniklerin adı belirtilerek yapılmıştır. “Bu üniteye öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurma testleri kullanılarak değerlendirme yapılabilir.” şeklinde ifadeler yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005a; Milli Eğitim Bakanlığı, 2005b).

Sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi merkeze alınarak yapılan çalışmalarda daha çok öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde ve değerler boyutu ile yapıldığı anlaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İki Ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Amaçlarının Karşılaştırılması

Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programı amaçlarının, Suudi Arabistan’ın aksine ilköğretim ve ortaokul için bütünlük, genel ve öz olması programın bütünlüğünü ve sürekliliğini göstermektedir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı amaçlarında sosyoloji, ekonomi, disiplinler arası amaçlara Suudi Arabistan’a göre daha fazla yer verilmesi programın zenginlik, kapsam genişliği ve yeterliği bakımından Suudi Arabistan’dan daha iyi durumda olduğunu göstermektedir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında ise tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplin ve alanlarına daha çok yer verilmesi bu programların çok disiplinli yapıda olmasıyla açıklanabilir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrencilerin aktif, sorumluluk sahibi ve bilinçli birer vatandaş olmalarına katkıda bulunmayı genel olarak amaçladığı tespit edilmiştir.

Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrencilerin sorumluluk sahibi, haklarından daha çok görevlerinin bilincinde olan itaatkar vatandaş olmalarına katkıda bulunmayı genel olarak amaçladığı sonucuna varılmıştır.

Amaçlara ilişkin bulgulardan biri Türkiye’de demokrasi, insan hakları, adalet gibi kavramların programda çokça yer aldığıdır. Bununla birlikte öğrencilere evrensel bir bakış açısı kazandırma amacının olduğu görülmüştür. Öğrencilerin tüm dünyayı ilgilendiren konulara, problemlere karşı duyarlı olmaları, yalnızca kendi ülke ve uluslarının değil, dünyadaki birbirinden farklı ülke ve toplumların özelliklerini de kavramaları hedeflenmektedir. Öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma ve sorgulama gibi becerilerin kazandırılmak istendiği anlaşılmıştır. Suudi Arabistan’da demokrasi ve insan hakları kavramları program, ders ve çalışma kitaplarında hiç yer almamaktadır. Buradan ilgili ülkenin dışarıdan herhangi bir müdahaleye izin vermediği ve dış dünyaya karşı kapalı kutu imajı verdiği anlaşılmaktadır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında düz anlatım ve soru cevap gibi öğretmen merkezli yöntemlerin tercih edildiği görülmektedir.

İki Ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçeriklerinin Karşılaştırılması

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında daha çok sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler geleneği hakimdir; ancak konuların özelliğine göre yansıtıcı inceleme alanı ve vatandaşlık aktarımı yaklaşımları kullanılmıştır. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında ise vatandaşlık aktarımı geleneğinin daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programlarının amaç ya da içerik boyutunda beceri, tutum ve değerlere önem verilmiştir. Öğrencilerin olumlu, demokratik ve tarafsız bir tutum içerisinde olmaları, insani ve ortak değerleri benimsemeleri önemsenmiştir. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı amaçlarında ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk disiplinler arası amaçlara Suudi Arabistan’a göre daha fazla yer verilmesi programın zenginlik, kapsam genişliği ve yeterliği konusunda araştırmaya konu olan ülkeden daha donanımlı olduğunu göstermektedir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programlarında tarih, coğrafya ve vatandaşlık disiplin ve alanlarına daha fazla yer verilmesi programın çok disiplinli olmasının etkisiyle açıklanabilir. Ancak, sosyal bilgiler sadece tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularından ibaret değildir. Sosyal bilgilerin birçok amacı vardır. Bu amaca ulaşabilmek için birçok disiplinden de yararlanılmaktadır. Bu süreç disiplinler arası işbirliğini ve disiplinler arası yaklaşımı da gerekli kılmaktadır. Programda sürdürülebilirlik konusuna yer ve önem verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilir ve daha yaşanabilir bir dünya için gayretler söz konusudur. İnsan faaliyetleri sonucunda tükenmek

üzere olan dünya kaynakları ve çevreye dikkat çekme çabası var olmaktadır. Öğretim programının yalnızca bilgiye ağırlık vererek hazırlandığı tespit edilmiştir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı vizyonunda Mustafa Kemal Atatürk'e atıf yapılırken, Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında Hz. Muhammed'e atıf bulunmaktadır. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra idareyi elinde bulunduran devlet başkanlarının Atatürk kadar aynı iktidar ve tesir gücüne sahip olamamasıyla, Atatürk sonrası Türk modernleşmesinin, Atatürk'ün bıraktığı siyasal modernleşme mirası üzerinden, Batılılaşma ve demokrasi kültürünün yerleştirilmesi noktalarında önemli aşamalar kaydettiği gibi bu mirasın güçlü yanları olan ulus-devlet, laiklik ve bağımsızlık noktalarının aşınmaya uğramasıyla (Metin, 2006, s. 336), Suudi Arabistan'da ise İslamiyet'in kurucusu ve peygamberi Hz. Muhammed'in hayatı, söz ve davranışlarıyla örnek alınacak en önemli tek kişi olmasıyla açıklanabilir.

Türkiye'de sosyal bilgiler öğretimi programı vizyonunda Suudi Arabistan'daki gibi dini vurgunun bulunmaması Türkiye Devleti'nin laik yapıda olduğunu göstermektedir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretimi programı vizyonundaki dini vurgu ülkenin teokratik monarşi ile yönetilmesinin sonucudur.

İki Ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Öğretme Süreçlerinin

Karşılaştırılması

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında eğitim durumları bakımından öğrenci merkezliğin benimsenmesi, toplum hayatında liberal anlayışın öne çıkması, yönetilenlerin etkililiklerini arttırmasıyla açıklanabilir. Bu durum idare anlayışının yerini yönetim anlayışına bırakması, yönetenlerin yetkilerini halkla daha çok paylaştığını göstermektedir. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında eğitim durumları bakımından öğrencilerin aktif olarak sürece katılmasının önemli olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle öğrenciler aktif, etkin bir role sahip olmalıdır. Öğretim programlarının öğrenci merkezli, aktif öğrenme odaklı ve etkinlik temelli oldukları görülmüştür. Bu bağlamda, çeşitli, çok yönlü, öğrencileri aktif katılıma teşvik edecek yöntem ve tekniklerin, aktivitelerin kullanımı vurgulanmaktadır. Öğretim programlarında en fazla belirtilen yöntem ve teknikler arasında soru-cevap, tartışma, örnek olay incelemesi, grup etkinlikleri, rol yapma, beyin fırtınası, münazara, altı şapkalı düşünme, istasyon, afiş hazırlama, drama, ikili çalışma, proje temelli öğrenme, grup çalışması, öğrenme portfolyoları, sorgulama, kompozisyon yazma, gözlem ve görüşmeler, gezi ve deneyimleri, simülasyon, sosyal katılım, sunum, proje çalışmaları ve durum çalışmaları yer almaktadır.

Öğrenme öğretme sürecine ilişkin bulgulardan biri Türkiye’de ders içi üniteler arası, dersler arası ve ara disiplinlerle ilişkilendirme yapılarak konular arası bağlantıların kurulmasının amaçlandığıdır. Öğretim programında öğrenme öğretme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Öğretim programlarının öğrenme öğretme süreci açısından öne çıkan özelliklerinden birisi dersin işlenişinde çeşitli eğitim materyallerinden faydalanılması gerektiği ve onların dersin bir parçası olduğudur. Türkiye sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programlarında öne çıkan eğitim materyalleri; CD-ROM, kasetçalar, multimedia araçları, telekominikasyon hizmetleri, gazeteler, haritalar, çizelgeler, slaytlar, istatistikler, kronolojik tablolar, yıllıklar, yayınlar, fonograflar, belgeler, sanat eserleri, seyahat ve gezi, diyagram, TV programı, bilgisayar oyunları, bilgi teknolojisi ürünleri, görsel ve işitsel kaynaklardır. Özellikle harita kullanımı ve harita becerilerinin geliştirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında öğrenme öğretme sürecinde gazete kullanımının, müze ile eğitimin, müze ziyaretlerinin öğrenme öğretme sürecinde önemsenmesi gerektiği belirtilmiştir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında eğitim durumlarında ise öğretmen merkezliğinin kullanılması, toplum hayatında teokratik monarşinin ön planda olması, yönetilen bireylerin pasifliği ile açıklanabilir. Öğretim programında eğitim durumları bakımından öğrencilerin pasif olarak sürece katıldığı tespit edilmiştir. Başka bir deyişle öğrenciler pasif, edilgin bir role sahiptir. Öğretim programlarının öğretmen merkezli ve pasif öğrenme odaklı oldukları görülmüştür. Öğretim programlarında en fazla belirtilen yöntem ve teknikler arasında Suudi Arabistan sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programlarında öne çıkan eğitim materyalleri; CD-ROM, multimedia araçları, telekomünikasyon hizmetleri, haritalar, çizelgeler, slaytlar, bilgi teknolojisi ürünleri, görsel ve işitsel kaynaklardır. Öğretim programlarında harita kullanımı ve harita becerilerinin geliştirilmesine önem verildiği tespit edilmiştir.

İki Ülkenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında ölçme ve değerlendirmede çok yönlü ve çoklu değerlendirmenin esas alındığı ve bu bağlamda çeşitli ölçme değerlendirme tekniklerine yer verildiği anlaşılmıştır. Gözlem, görüşme, öz değerlendirme ölçeği, öğrenci ürün dosyaları, proje, çoktan seçmeli, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı, kısa cevaplı, açık uçlu sorulardan oluşan test ve sınavlar, grup değerlendirme, sözlü sunum, drama, görsel sunum, bireysel ve grup çalışması, bilimsel çalışma, dereceli puanlama anahtarı, kağıt kalem testi, kontrol listeleri, tartışma, kompozisyon yazma, faaliyet raporu, ebeveyn-öğretmen ve ebeveyn-öğrenci-öğretmen görüşmeleri gibi çeşitli değerlendirme metotlarının ön plana çıktığı tespit

edilmiştir. Başka bir deyişle sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programlarında yalnızca öğrenme ürününün değil öğrenme sürecinin de değerlendirildiği görülmektedir. Türkiye sosyal bilgiler programlarında yazılı, sözlü sınavlar gibi geleneksel yöntemlerin yanında gözlem, görüşme, proje, sunum, portfolyo gibi daha çağdaş değerlendirme yöntemlerinin de kullanıldığı görülmüştür. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında yalnızca öğrenme ürününün değerlendirildiği tespit edilmiştir. Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programında yazılı ve sözlü sınavlar gibi geleneksel yöntemle öğrenme sürecinin değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Araştırmadan ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Türkiye'deki sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programları, ders kitapları ve çalışma kitapları öğrenci merkezli ve etkinlik temellidir. Bu nedenle öğretmenler öğretim programlarına uygun şekilde öğrencilerini derste etkin kılmaktadırlar. Suudi Arabistan'daki sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programları, ders kitapları ve çalışma kitapları öğretmen merkezli ve öğrencilerin edilgen durumda bilgiyi hazır olarak alma temelindedir. Sosyal bilgiler dersi ancak öğrencilerin aktif olmaları halinde amacına ulaşabilecektir. Öğrencilere farklı beceri ve değerlerin kazandırılması amacıyla etkinlikler düzenlenmelidir.
- Türkiye sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan müze gezileri ve müze eğitimi konuları, Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programlarında yer almamaktadır. Suudi Arabistan'da İslam kültüründe önemli kabul edilen coğrafi yer, tarihi eser, müze bakımından zengin birçok yer bulunmaktadır. Öğrencilere çalıştıkları konunun gerçek örneklerini görebilecekleri alanlara yönelik geziler düzenlenmelidir.
- Türkiye ve Suudi Arabistan sosyal bilgiler öğretim programına ahlaklı olma, misafirperverlik, doğruluk ve merhamet gibi alan yazın desteği olan değerler eklenmelidir.
- Bu araştırma Türkiye ile Suudi Arabistan sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programlarını kapsamaktadır. Öğretim programlarına, evrensel boyutta bakabilmek amacıyla başka ülkelerin sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programları incelenebilir.
- Bu çalışmada sosyal bilgiler kapsamındaki öğretim programları incelenmiştir. Başka derslerin öğretim programları ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çoban, O. & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 479-505.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deveci, H. (2003). *Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse karşı tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğanay, A. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk & D. Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.17-52). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2006). *Çağdaş eğitim sistemleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ergün, M. (1985). Karşılaştırmalı eğitim. <https://mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/kegitim-1.pdf> adresinden erişilmiştir.
- General Authority for Statistics-GASTAT (Suudi Arabistan İstatistik Kurumu). (2016). *Eğitim ve öğretim*. <https://www.stats.gov.sa/en/867sayfasından> erişilmiştir.

- Gökdemir, Z. (2010). *Suudi Arabistan ders kitaplarında Türkler ve Türk imajı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Gündoğdu, Y. (2013). Suudi Arabistan eğitim sistemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35, 135-158.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (6-7. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6. sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Metin, C. (2006). *Türk modernleşmesi ve İran (1890-1936)*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, F. & Öztürk, T. (2013). Kanada (Ontario) sosyal bilgiler öğretim programı ve bu programın Türkiye sosyal bilgiler öğretim programıyla karşılaştırılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 486-514.
- Safran, M. (2004). İlköğretim programlarında yeni yaklaşımlar sosyal bilgiler 4-5. sınıf. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5, 54-55.
- Sağlamer, E. (1997). Sosyal bilgiler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 232, 2-4.
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi*. Ankara: Eylül Kitabevi.
- Vizara el-Terbiye ve el Ta'lim, el-Memleke el-Arabiyye el-Suudiyye (1436-1437). *El-Vesikatü'l el-İctimaiyye ve Tavze' el-Makarrarat el-Dereseyya lel-Am el-Derese. lel-Marhala el-İbtidai el-Mutavassıt el-Am, el- Riyad*.
- Yaşar, R. (2007). *Suudi Arabistan'daki mutavassıt (ortaokul) 1. sınıf tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimi programları ile Türkiye'deki 6. sınıf sosyal bilgiler eğitimi programlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

As a result of development in the modern world, there is a need to evaluate and to revise curricula and textbooks compatible with them in all countries. Determining usable and unusable and unusual factors through studying the curricula and the textbooks of different countries is of great importance in the process of curriculum development and textbook preparation. The importance of evaluating the curricula and textbooks with a wide spectrum is an undeniable fact. Therefore, in order to learn about the social studies education in the world, it is a necessity to study social studies curricula and textbooks which are in practice in different countries.

The existence of the phenomenon of globalisation leads to studying the curricula of different countries comparatively. In order to analyse curricula with a global view, it is necessary to study social studies curricula in different countries taking the basic elements of the curricula into consideration. In the study, social studies curriculum in the Kingdom of Saudi Arabia was analysed and it was compared to the curriculum in Turkey.

AIM

The aim of this study is to analyse social studies curricula in the Kingdom of Saudi Arabia and Turkey comparatively. In line with this aim, social studies curricula in Turkey at 4th, 5th, 6th and 7th grades and in the Kingdom of Saudi Arabia at 4th, 5th, 6th, 7th, 8th and 9th grades were used. In the study, it is aimed at determining similarities and differences between the two countries through studying and comparing social studies curricula in Turkey and in the Kingdom of Saudi Arabia at primary and secondary school levels in terms of their educational objectives, contents, processes, and assessment and evaluation dimensions.

METHOD

The aim in the study is to analyse social studies curricula in Turkey and Saudi Arabia according to certain scales. In order to realize the goal, descriptive research model was preferred and qualitative research model was used. Within the study social studies curriculums being used at 4th, 5th, 6th and 7th grades in Turkey and at 4th, 5th, 6th, 7th, 8th and 9th grades in the Kingdom of Saudi Arabia were obtained and then, the authenticity of the materials was checked. After that, the materials were analysed and the data obtained through the analysis was comparatively used at each grade level, in line with the problems of the study. Throughout the study, qualitative research procedures were followed. The study was carried out by the help of the document analysis method, one of the qualitative research methods. In the study, descriptive research was used as a method and document analysis method was preferred for data collection technique because they comply with the aim of the study and it makes possible to study social studies curricula, textbooks and workbooks which are considered as published material. The obtained curricula were put to descriptive analysis after being studied in line with document research technique.

In qualitative researches data, “the phenomenon”, cannot be considered independent from the researcher. The events become meaningful with the researcher and it is natural to see some subjective approaches. However, even if the data collection and analysis process are carried out in a qualitative pattern, the analysis needs to be consistent in itself and must be laid on a scientific ground. In the study, the curricula were studied neutrally, as they are, in order to provide validity. In addition, the data was reported in detail and the results were obtained through a comparative analysis of the data from both curricula.

FINDINGS AND RESULTS

The study found out that the social studies curricula of the both countries have different features in terms of their objectives, contents, educational process, and assessment and evaluation dimensions.

Unlike the Kingdom of Saudi Arabia, the fact that the objectives of social studies curriculum in Turkey are integrated, general and precise for elementary and secondary schools shows the completeness and continuity of the curriculum. Unlike Saudi Arabia, social studies curricula in Turkey give more coverage to sociology, economy and interdisciplinary aims and this reveals that the curriculum in Turkey is at a better level than the Kingdom of Saudi Arabia in terms of richness, scope and efficiency. It was found that, in general context, the curricula in Turkey aim at contributing to students becoming an active, responsible and conscious citizens. However, it is concluded that the social studies curriculum in Saudi Arabia, in general meaning, aims at creating responsible and obedient students aware of their duties

rather than their rights. Another important finding regarding the objectives is that the terms like democracy, human rights and justice have wider coverage in Turkey, and the curriculum aims at providing the students with an international view. However, in Saudi Arabia the terms like democracy and human rights do not exist in any of the curricula, textbooks and workbooks.

Social studies tradition is prevalent in the social studies curricula in Turkey, but according to the themes, reflective research field and citizenship transfer approaches are also used. It was found that citizenship transfer tradition is more effective in social studies curricula in Saudi Arabia. In Turkey, the emphasis is put on skills, manners and values in building the objectives and content of the social studies curricula. It is considered important for the curricula in Turkey to ensure students have positive, democratic and objective manners and adopt humanitarian and common values.

The fact that the social studies curricula in Turkey give more coverage to economy, sociology, anthropology, psychology, philosophy, politics, law and interdisciplinary issues than Saudi Arabia shows that the curriculum in Turkey is more equipped in terms of richness scope and efficiency than the country which is subject to the research. Giving more coverage to history, geography and citizenship in the social studies curricula in Saudi Arabia can be explained with its being very disciplined. While in the vision of the social studies curriculum in Turkey references are made to Mustafa Kemal Atatürk, in Saudi Arabia Prophet Muhammad is the person being referred to. The lack of religious emphasis in the vision of social studies curriculum in Turkey, as it is in the Kingdom of Saudi Arabia, shows the secular structure of the Turkish State. The religious emphasis in the curriculum in Saudi Arabia is a result of its being ruled by theocratic monarchy.

Adoption of a student-centred approach in the social studies curricula in Turkey can be explained with the overwhelming liberal understanding in social life and with the increase of the efficiency of managers. It shows that classical management concept replaces modern management understanding and the rulers share their authorities with public much more. It was found that active participation of students into the process in social studies curricula in Turkey is of great importance. The mostly used methods and techniques in the curriculums are ask-answer, discussion, case study, group activities, role play, brainstorming, debate, six thinking hats, station, poster preparation, drama, pair work, project based learning, group work, learning portfolios, questioning, writing essay, observation and meeting, trip and experience, simulation, social participation, presentation, project works and case study. Another finding related to teaching-learning process is that the curricula in Turkey aim at

creating links between themes through associating them with the chapters, lessons and other disciplines. It is stated in the curricula that individual differences should be taken into consideration at learning and teaching process.

One of the prominent features of the curriculum is the emphasis on the necessity to make use of several educational materials during teaching. Prominent teaching materials being used within the social studies curricula in Turkey are CD-ROM, tape recorder, multimedia tools, telecommunication services, newspapers, maps, tables, slides, statistics, chronological tables, yearbooks, publications, phonograph, documents, art works, trips, diagram, TV programme, computer games, software and visual and audio resources. Especially using maps and developing map skills is of great importance. In the social studies curricula in Turkey, it is stated that it is a must to give importance to newspaper usage, education with museum and museum visits at learning-teaching process. The fact that social studies curriculum in Saudi Arabia is teacher-centred can be justified with the passive citizenship of people and effectiveness of theocratic monarchy in social life. It was found out that students take part in the educational process passively in Saudi Arabia. In other words, students have passive roles. The mostly used methods and techniques in Saudi Arabia are CD-ROMs, multimedia tools, telecommunication tools, maps, drawing, slides, ICT products, and visual and audio resources. It is understood that a special emphasis is put on using maps and improving map skills in students in Saudi Arabia.

It is understood that several multi-oriented evaluation methods are used for assessment and evaluation process in the social studies curricula in Turkey as well as several assessment techniques. Observation, interviewing, self-evaluation scale, student portfolios, projects, examinations consisting of tests, matching, close tests, and short and open-ended questions, group evaluation, oral presentation, drama, visual presentation, individual and group work, scientific studies, graded scoring scales, paper and pencil tests, control lists, debate, essay writing, activity report, parent-teacher and parent-student-teacher meetings are among the mostly used methods for evaluation. In social studies curricula in Turkey as well as some traditional methods like exams and oral tests, several modern evaluation methods such as observation, meeting, project presentation and portfolio are also used. It is found that only portfolios are evaluated in the social studies curricula in Saudi Arabia. It is also understood that the learning processes are evaluated through two traditional methods such as written and oral examinations.